

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КЗ КОР «ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»**

КОНСПЕКТ

лекції з освітнього компонента Соціологія
спеціальність 223 Медсестринство
освітньо-професійна програма Лікувальна справа

ТЕМА: Соціологія як наука

Склав викладач: Сергій КВІТКОВСЬКИЙ
конспект розглянутий та схвалений
на засіданні циклової комісії
природничо-наукових та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № ___ від «___» «_____» 20__ р
Голова комісії _____ Олександр ТОЛКАЧОВ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА

Предмет Соціологія

Для III курсу лікувальне, сестринське відділення

Заняття № _____ Практичне _____ Теоретичне _____

Тема заняття Соціологія як наука

Мета заняття

а) навчальна Ознайомити з предметом вивчення, розкрити зміст, функції та призначення соціології в суспільстві. Охарактеризувати цю науку як невід'ємну частину суспільного розвитку, що дає можливість для саморозвитку.

б) виховна Виховувати позитивне ставлення до соціології, як до науки, що вже багато десятиліть є однією із головних устремлінь людства пізнати самого себе, відносини в суспільстві і вплив цих відносин на життя і існування особистості та суспільства в цілому.

Міжпредметні зв'язки:

а) які забезпечують інші предмети „ Психологія,“ „ Політологія “ „Історія медицини“.

б) які забезпечуються іншими предметами „ Всесвітня історія „ Основи права“, "Суспільствознавство"

Забезпечення заняття:

- а) наочні посібники
- б) технічні засоби навчання
- в) роздатковий матеріал

г) література:

основна В. М. Піча Соціологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.—К., 2000.

додаткова: Соціологія: курс лекцій За ред. В. М. Піча .-К., 1996. ,А. В. Решетников Соціологія медицини.—М., 2007.

д) місце проведення заняття навчальна аудиторія

КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж»

КАРТА
Організації самостійної роботи здобувачів освіти

Навчальна дисципліна Соціологія

Відділення лікувальне, сестринське курс III

Тема : Зародження та становлення соціології медицини

Література для опрацювання: Соціологія : курс лекцій / За ред.. В. М. Піча.- К..1996..ст. 7-87.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати основні етапи становлення і розвитку соціології як науки , що стало фундаментом для виникнення цієї науки, хто стояв у джерел її зародження . Вміти поєднувати історичні процеси , що були основою суспільного розвитку з процесами . що стали основою зародження соціології як науки.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Що таке протосоціологія? Які хронологічні рамки охоплює цей період? 2.Хто був представником класичного періоду і які роботи цього періоду ви знаєте? 3. Якими тенденціями характеризується сучасний етап , коли він розпочався?

Поради коментарі Під час самостійної підготовки завдання звернути увагу на знання історичних періодів, які дадуть можливість розібратися в причинах та послідовності виникнення соціальних процесів, що в свою чергу зумовили появу такої науки як соціологія. Розділити історичний розвиток соціології на етапи, визначити головні тенденції, що характерні для кожного з цих етапів, представників та їх погляди на соціальні процеси , що відбувалися в той чи інший час .Поєднати ці процеси з розвитком медицини і визначити характерні риси цього напрямку соціологічних знань

1	2	3
4	Закріплення та контроль засвоєння нової теми:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Назвіть предмет і об'єкт соціології. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Назвіть структуру соціології 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Назвіть функції соціології 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Які передумови виникнення соціології? 	
5	Підведення підсумків заняття	
	Зауваження щодо проведення заняття	
	Відповіді на запитання здобувачів освіти	
	Аналіз проведеного заняття	
6	Домашнє завдання	
	Соціологія: курс лекцій/ за ред. В. М. Піча. –	
	К, 1996 ст. 7 - 87	

• **Конкретні цілі заняття:**

1.1 .Пояснити:

- специфіку соціологічного підходу до вивчення суспільства;
- місце соціології медицини в структурі соціологічної науки;
- зміст ключових категорій та понять соціології та медичної соціології;
- основні функції соціології та медичної соціології, її значення у фаховій підготовці лікарів і медичних працівників системи охорони здоров'я України.

1.2. Проаналізувати:

- причини актуалізації соціологічних підходів у сучасній медицині;
- основні підходи щодо визначення предмета соціології та соціології медицини;
- зв'язок між соціологією та медициною;
- предметну сферу соціології медицини, її місце і роль в системі сучасного соціологічного знання.

2. Ключові поняття і терміни:

Соціологія, соціологія медицини, об'єкт соціології, предмет соціології, соціальне, соціальна реальність, макросоціологія, мікросоціологія, загальносоціологічні теорії, соціологічні теорії середнього рівня, емпірична соціологія, предмет соціології медицини, медицина, здоров'я, хвороба, методи, функції соціології та медичної соціології.

3. Організація змісту навчального матеріалу.

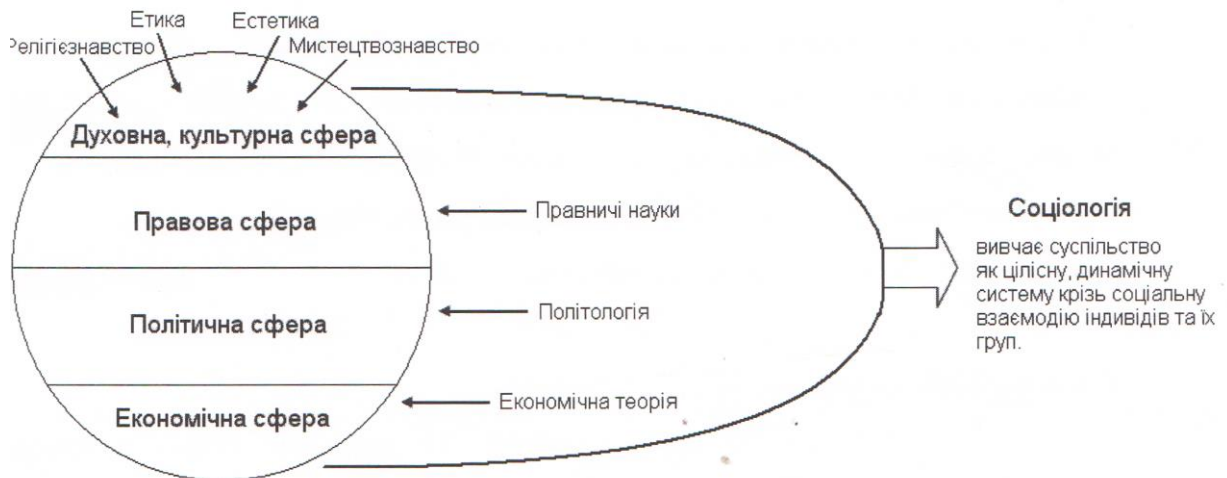
Соціологія (від лат. «societas» - суспільство і грецькою «logos» вчення, поняття) тобто буквально - наука, яка досліджує суспільство. Проте проблеми суспільства вивчають й інші науки, наприклад, філософія, економічна теорія, політологія, історія тощо, що не є свідченням тотожності підходів цих наук. Специфіка будь-якої науки, її місце в системі наукового знання визначається не тільки тим, *що вона вивчає*, а й тим, *що саме вона вивчає*, під яким кутом зору, за допомогою яких категорій, понять, законів, методів. Важливе значення має усвідомлення студентами понять «об'єкт» і «предмет» науки.

Об'єкт науки - це певна частина реальності, яку вивчає наука.

Предмет науки — це окремі, специфічні сторони, грані об'єкта, які вивчаються саме даною наукою. Тобто, якщо об'єкт науки - це частина існуючої реальності, то предмет науки - це її відтворення у свідомості, на абстрактному, теоретичному рівні, за допомогою категорій, понять, законів, специфічних для даної науки. Предмет науки - це сукупність основних теоретичних понять, за допомогою яких вчені описують реальні факти, пояснюють і практично вирішують проблеми.

З врахуванням вищезначеного слід з'ясувати питання про співвідношення соціології з соціальними науками, що вивчають окремі сфери суспільного життя (мал. 1)

вивчає суспільство як цілісну, динамічну систему крізь соціальну взаємодію індивідів та їх груп.

Малюнок 1. Співвідношення соціології з деякими соціальними і гуманітарними науками.

Соціологія вивчає не окремі сфери суспільного життя, а суспільство як єдиний соціальний організм, в системній єдності його структурних компонентів. Співвідношення соціології з соціальними і гуманітарними науками, які вивчають суспільні процеси на більш інтеграційному рівні.

Історичні науки перетинаються з соціологією у сфері вивчення закономірностей розвитку суспільств, але вони, вивчаючи суспільство, зосереджують увагу на унікальних, неповторних явищах, вивчають минуле людства або окремих країн і народів у розмаїтті конкретних подій та фактів, у хронологічній послідовності.

Психологія вивчає психічні процеси (почуття, сприйняття, мислення, пам'ять, здібності, мотивацію тощо.). Психологія значно більше ніж соціологія зосереджує увагу на індивіді, особистості. Проте зазначені науки мають і спільні сфери інтересів, які простежуються передусім на рівні *соціальної психології* - науки, що досліджує психічний бік соціальних процесів, передусім взаємодії індивідів у малих соціальних групах.

Соціальна (культурна) антропологія особливо тісно пов'язана з соціологічною наукою. Проте, на відміну від соціології, вона досліджує переважно локальні, доіндустріальні культури і суспільства.

Соціальну філософію об'єднує з соціологією прагнення до системного, цілісного аналізу суспільства. Проте соціальна філософія розглядає суспільство як специфічну частину світотворення, під кутом прояву у суспільстві загальнофілософських законів (наприклад, закон про співвідношення суспільного буття і суспільної свідомості, розвиток суспільства через розв'язання протиріч тощо.). Соціологія натомість дає більш конкретний аналіз суспільства, з врахуванням того, як соціальні закони проявляються в діяльності структурних одиниць суспільства (класів, соціальних груп і версій, окремих особистостей), яким чином змінюються соціальні структури, які процеси в них відбуваються.

Уявлення про предмет соціології з часів О. Конта постійно змінювались. Наприклад, Е. Дюркгейм визначив соціологію як науку про соціальну реальність, яка якісно відрізняється від інших видів реальності. Тим самим французький вчений конкретизував розуміння предмету соціології, обґрунтував її відмінність не тільки від природничих, а й від інших соціальних і гуманітарних наук. Німецький соціолог Макс Вебер визначив соціологію як науку про соціальні дії. Ці підходи мають методологічне значення і для сучасного розуміння предмету соціологічної науки. Тривалий час специфіку соціологічного бачення суспільства визначали через узагальнюючий, системний інтегративний характер соціології. Соціологія визначилась як наука, що вивчає суспільство в цілому. На думку сучасного українського соціолога Валентина Тарасенка сьогодні ми говоримо про іншу особливість бачення соціологією суспільства - кризь взаємодію індивідів та їх груп, з урахуванням того, хто є ці індивіди, до яких спільнот вони належать, яку реальність своєю взаємодією творять. Проте існують і інші підходи в сучасній науці щодо визначення предмета соціології (див. табл. №1).

Автор	Визначення поняття соціології
1. Е. Гіденс	Соціологія - це вивчення соціального життя, людей, груп людей та суспільств. Це надзвичайно цікава й захоплююча справа, оскільки йдеться про нашу власну поведінку, як суспільних істот. Поле соціологічних досліджень надзвичайно широке - від аналізу випадкових зустрічей між окремими індивідами на вулиці й до вивчення глобальних соціальних процесів.
2. П. Бурд'є	Соціологія мусить діяти, виходячи з того, що людські істоти є водночас і біологічними індивідами, і соціологічними агентами.
3. Н.Дж. Смелзер	Соціологія - це наукове вивчення суспільства і суспільних відносин. Вона бере дані(факти) з реального світу і намагається пояснити їх на основі наукового аналізу.
4. В.О. Ддов	Соціологія є наукою про становлення, розвиток і функціонування соціальних спільностей, соціальних організацій і соціальних процесів, наука про соціальні відносини як механізми взаємозв'язку і взаємодії між різноманітними соціальними спільностями; наука про закономірності соціальних дій та масової поведінки.
5. Є. О. Якуба	Предметом соціології є суспільство як цілісний організм, соціальні механізми його функціонування та розвитку. З розвитком суспільства поглиблюються уявлення про цілісність суспільства. В сучасну епоху це не тільки суспільство в національних державних кордонах, не тільки світова система взаємодіючих держав, а й єдине людство, яке органічно пов'язане з природою.
6. В.В. Танчер	Найзагальніше окреслення предмета цієї дисципліни може бути представлене як вивчення і пояснення розвитку соціальних взаємин, функціонування соціальних інституцій та формування соціальної структури з точки

	зору позитивної об'єктивістської соціології та світу культурних символів, цінностей і норм, ідеалів і вірувань, що визначають людську поведінку і взаємодію у суспільному житті з точки зору гуманістичної, „розуміючої“, суб'єктивістської соціології.
7. В.І. Тарасенко	На даному етапі розвитку ми говоримо про іншу особливість бачення соціологією суспільства - кризь взаємодію індивідів та їх груп, з урахуванням того, хто є ці індивіди, до яких спільнот вони належать та яку реальність своєю взаємодією творять.

Розкриваючи питання про структуру соціологічного знання, слід виходити з того, що соціологія, як і будь-яка наука є системою знань, що зумовлено її предметним змістом, методами, функціями, що сформувалася в процесі історичного розвитку і внутрішньої спеціалізації науки.

Система соціологічного знання - це сукупність функціонально визначених, взаємопов'язаних елементів соціологічної науки, що склалася в процесі її історичного розвитку і внутрішньої спеціалізації, які утворюють соціологію як предметну визначену, цілісну, логічно не суперечливу галузь наукового знання (Короткий енциклопедичний словник з соціології).

В залежності від характеру об'єкту досліджень - індивідів чи соціальних спільнот виділяють макро- і мікросоціологічні підходи в соціології.

Макросоціологія — сукупність загальних теоретичних знань у системі соціології, що є результатом аналізу на рівні великих соціальних спільнот і груп, крупномасштабних соціальних систем і соціальних процесів.

Мікросоціологія — сукупність соціологічних знань з орієнтацією на вивчення мікрооб'єктів (міжособистісні взаємодії, комунікативні зв'язки у малих групах, поведінка індивіда тощо.).

Якщо розглядати систему соціологічного знання за рівнями теоретичного відображення об'єктів, доцільно розглянути підхід російсько-американського соціолога Пітіріма Сорокіна

(див. мал. № 2).

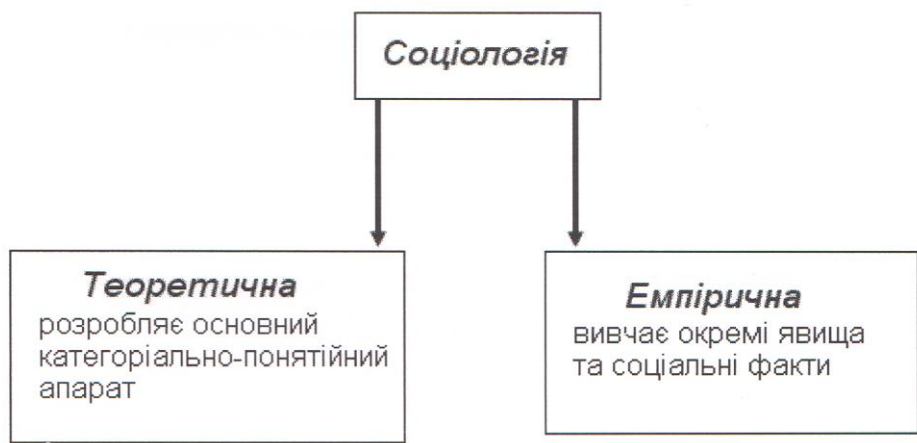
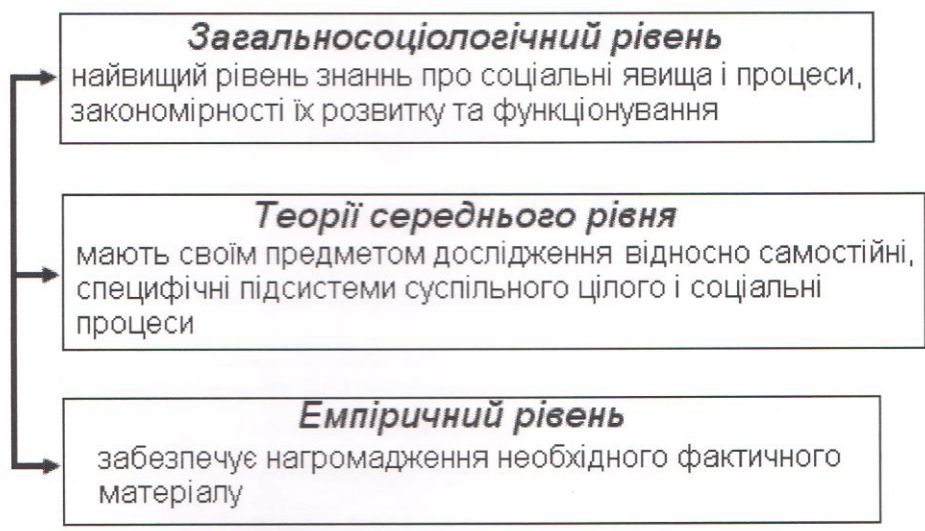

Рис. 2. Структура соціології за П.Сорокіним.

У 50-х роках ХХ століття американський соціолог Роберт Мертон запропонував трьохрівневу структуру соціологічної науки (див. рис. № 3)

Малюнок 3. Рівні соціологічних знань за Р. Мертоном

До теорій середнього рівня в сучасній соціології відносять *соціологію медицини* (медичну соціологію).

Соціологія медицини — це галузь соціологічної науки, що вивчає закономірності функціонування і розвитку медицини як соціального інституту та взаємозв'язки здоров'я і соціальних аспектів життєдіяльності людей.

Об'єкт соціології медицини — дослідження специфіки суспільних відносин та ціннісних орієнтирів у сфері медицини та охорони здоров'я.

Основні категорії та поняття: медицина, охорона здоров'я, здоров'я, хвороба, спосіб життя.

Соціологія медицини є *інтегративним*, міждисциплінарним напрямом сучасного наукового знання, який ґрунтується на підходах не тільки соціології а й психології, медицини, екології тощо. Тому соціологія медицини достатньо тісно пов'язана з медичними науками, особливо тими які досліджують взаємозв'язки соціальних факторів і здоров'я. Слід зосередити увагу студентів на відмінностях підходів медичної соціології від соціальної медицини, соціології здоров'я, медичної антропології тощо.

Функції соціології ті медичної соціології - роль, найважливіша спрямованість та призначення у житті суспільства та людини.

Основні функції соціології та медичної соціології - теоретико-пізнавальна, описова, інформаційна, прогностична, світоглядна, управлінська, інтегративна (див. табл. №2).

Функції	Зміст
Теоретико-пізнавальна	Вивчення закономірностей та випадковостей. Концентрація, пояснення, поповнення і збагачення соціального розвитку, процесів у сфері медицини; спрямована на поповнення соціологічного і медико-соціологічного знання.
Описова	Систематизація, опис, нагромадження отриманого дослідницького матеріалу у вигляді аналітичних записок, різних наукових звітів, статей, книг.
Інформаційна	Збір, систематизація і нагромадження соціологічно: інформації, отриманої в результаті проведення дослідження.
Прогностична	Обґрунтування соціальних прогнозів, включаючи прогнози розвитку медицини та охорони здоров'я, а також ймовірних змін стану здоров'я населення або окремих соціальних груп.
Світоглядна	Вплив на світосприйняття людиною існуючих соціальних проблем, включаючи і проблеми, що пов'язані із здоров'ям та хворобою, медичним обслуговуванням, медициною та організацією охорони здоров'я.
Управлінська	Використання соціологічних знань для оптимізації управління, включаючи управління в різних ланках.